METODOLOGIA DE MONITORIZARE A CURRICULUMULUI ŞCOLAR DIN PERSPECTIVA INTERCULTURALITĂȚII

METHODOLOGY FOR MONITORING THE SCHOOL CURRICULUM FROM AN INTERCULTURAL PERSPECTIVE

CZU: 373.016:37.014.6:008 **https://doi.org/10.59295/dccce2025.19**

Olga DICUSARĂ
ORCID: 0000-0002-9387-465X
E-mail: olga.dicusara@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Abstract: *Monitoring the curriculum from an intercultural perspective represents an essential endeavor for ensuring inclusion, promoting cultural diversity, and developing students' intercultural competencies. This approach requires a mixed-methods methodology, combining qualitative methods, such as content analysis of curriculum documents, semi-structured interviews, and observations, with quantitative methods, including questionnaires and monitoring sheets. The methodology allows for the evaluation of learning objectives, educational content, teaching strategies, and assessment approaches from the perspective of intercultural integration. The application of the questionnaire among teachers provides a detailed view of existing perceptions and practices, highlighting both the extent to which cultural diversity is reflected in the educational process and the challenges in effectively leveraging it. The results underscore the need for clearly defined intercultural objectives and for providing adequate methodological support to assist teachers in the proper implementation of the intercultural dimension in both the curriculum and teaching-learning-assessment practices.*

Keywords: *School curriculum, curriculum evaluation, intercultural dimension, monitoring methods.*

INTRODUCERE

Globalizarea, migrația și pluralismul cultural au generat noi provocări pentru sistemele educaționale contemporane. Școala devine spațiul în care diversitatea culturală trebuie valorizată, iar curriculumul - instrumentul fundamental prin care se asigură integrarea dimensiunii

interculturale în formarea elevilor. Monitorizarea curriculumului din această perspectivă este esenţială pentru a evalua măsura în care finalităţile educaţionale contribuie la dezvoltarea competenţei interculturale şi crearea unui mediu de învăţare incluziv.

Analiza şi integrarea dimensiunii interculturale la nivel curricular reclamă un cadru riguros de monitorizare, care să permită evaluarea coerenţei dintre finalităţile proiectate şi practicile educaţionale concrete, asigurând astfel relevanţa şi eficienţa procesului de formare.

În literatura de specialitate, ***evaluarea curriculară*** este definită drept un proces sistematic de colectare, analiză şi interpretare a datelor despre relevanţa, coerenţa şi eficienţa curriculumului, în scopul de a îmbunătăţi calitatea educaţiei şi de a răspunde nevoilor societăţii [1].

Potrivit lui Marsh C. J. (2009), ***evaluarea curriculumului*** nu se limitează la verificarea realizării obiectivelor, ci vizează şi relevanţa culturală, socială şi profesională a conţinuturilor şi strategiilor educaţionale [2]. Iar, Tyler R. W. (2013), într-un cadru clasic, defineşte **evaluarea curriculumului** ca determinarea măsurii în care obiectivele educaţionale propuse sunt atinse efectiv prin experienţele de învăţare oferite elevilor [3].

Monitorizarea curriculară presupune deci urmărirea continuă a implementării curriculumului, prin identificarea progresului şi a dificultăţilor, în vederea ajustării şi optimizării politicilor şi practicilor educaţionale. [4]. Această interpretare poate fi completată de viziunea cercetătorului Guţu Vl. (2024), potrivit căruia monitorizarea reprezintă un proces de urmărire, observare şi supraveghere a funcţionării curriculumului şcolar, în cadrul căruia sunt colectate, analizate şi interpretate informaţii şi date privind calitatea curriculumului predat şi luarea unor decizii de realizare a conexiunii inverse şi a perspectivelor de dezvoltare continue a curriculumului şcolar [5, p. 3].

Aceaste perspective de abordare evidenţiază caracterul dinamic al monitorizării, care nu se limitează la o evaluare punctuală, ci presupune un demers continuu, orientat spre îmbunătăţirea procesului educaţional şi adaptarea sa la nevoile în schimbare ale societăţii. În acest sens, monitorizarea devine un instrument de diagnoză şi reglare, contribuind la reducerea discrepanţelor dintre intenţiile curriculare şi practica educaţională.

MATERIAL ŞI METODĂ

Interculturalitatea presupune nu doar recunoaşterea existenţei diversităţii, ci şi valorizarea acesteia prin includerea unor experienţe de învăţare care dezvoltă competenţe interculturale, promovează dialogul şi reduc stereotipurile şi prejudecăţile. Un curriculum sensibil intercultural are rolul de a crea oportunităţi pentru elevi de a înţelege perspective diferite, de a coopera cu persoane din contexte culturale variate şi de a-şi dezvolta empatia şi respectul pentru alteritate.

Metodologia de monitorizare a curriculumului din perspectiva interculturalităţii are rolul de a identifica nivelul de integrare a acestei dimensiuni în finalităţile educaţionale, conţinuturi, strategii didactice şi strategii de evaluare. Implică o abordare mixtă, care îmbină metode calitative şi metode cantitative, pentru a surprinde atât reprezentările formale din documentele curriculare, cât şi percepţiile şi practicile actorilor educaţionali cu privire la dimensiunea interculturalităţii.

Abordarea calitativă, prin analiza de conţinut, interviurile semistructurate sau fişele de observaţie, permite investigarea sensurilor, valorilor şi reprezentărilor culturale implicite, evidenţiind modul în care diversitatea şi incluziunea sunt conceptualizate şi implementate [6]. Iar, ***metodele cantitative***, cum ar fi chestionarele şi fişele de monitorizare, facilitează măsurarea atitudinilor şi percepţiilor cadrelor didactice şi ale elevilor, cu privire la integrarea dimensiunii interculturale în procesul educaţional [7].

Această combinaţie metodologică asigură o perspectivă complexă asupra curriculumului, întrucât îmbină datele din surse multiple şi poziţionează rezultatele într-un cadru teoretic coerent, orientat spre evaluarea comprehensivă a dimensiunii interculturale.

În continuare, vom expune instrumentele şi metodele ce pot fi aplicate în monitorizarea curriculumului şcolar din perspectiva interculturalităţii:

1. *Analiza de conţinut a documentelor curriculare* reprezintă una dintre cele mai utilizate metode pentru a monitoriza calitatea şi direcţiile unui curriculum. Aceasta presupune examinarea sistematică a planului-cadru, programei şcolare, manualelor şi a ghidurilor metodologice etc. pentru a identifica în ce măsură sunt prezente şi

descrise dimensiunile interculturale. Se urmăresc indicatori precum reprezentarea diversității culturale, echilibrul între perspective monoculturale și multiculturale, integrarea valorilor toleranței și a incluziunii.

2. Potrivit lui Krippendorff K. (2004), analiza de conținut reprezintă o metodă de cercetare orientată spre descrierea și interpretarea mesajelor comunicate prin materiale scrise, vizuale sau audio [8]. În contextul educației interculturale, Gay G. (2010) subliniază importanța examinării manualelor și programei școlare anume pentru a identifica reprezentările culturale implicite, precum și analiza modului în care acestea contribuie la formarea percepțiilor despre diversitate, echitate și incluziune [6].
3. *Chestionarea cadrelor didactice și a elevilor*, permite colectarea de date cantitative cu privire la percepția lor asupra integrării dimensiunii interculturalității în curriculum și în practicile educaționale. Ele pot include itemi privind relevanța conținuturilor, metodele utilizate, atitudinile față de diversitate și gradul de valorizare a resurselor culturale multiple. **Autori**i Cohen L., Manion L. & Morrison K. (2018) recomandă chestionarul ca instrument eficient pentru evaluarea atitudinilor și percepțiilor educaționale [7]. În același timp, Bennett M. J. (1993) subliniază că măsurarea sensibilității interculturale la cadrele didactice și elevi, poate evidenția nivelurile de integrare a diversității în practica școlară [9, p. 23].
4. *Interviurile semistructurate și focus-grupurile.* Aceste metode calitative permit înțelegerea profundă a experiențelor cadrelor didactice și ale elevilor privind aplicarea curriculumului dintr-o perspectivă interculturală. Interviurile oferă date narative, iar focus-grupurile stimulează reflecția colectivă asupra provocărilor și oportunităților din școală. Kvale S. & Brinkmann S. (2009) argumentează că interviul semistructurat este esențial pentru a surprinde percepțiile participanților, întrucât permite explorarea nu doar a experiențelor educaționale, ci și a sensurilor atribuite diversității culturale și a modului în care aceasta influențează procesele de predare și învățare [10]. În raport cu educația

interculturală, această metodă devine un instrument valoros pentru a evidenția perspectivele profesorilor și ale elevilor asupra practicilor incluzive, a barierelor percepute și a oportunităților de valorizare a diferențelor culturale în cadrul curriculumului.

5. *Observația sistematică a practicilor didactice* permite monitorizarea felului în care profesorii transpun în practică dimensiunea interculturală a curriculumului. Se pot urmări aspecte precum metodele de lucru, gradul de participare a elevilor, modul de valorificare a diversității lingvistice și culturale. Spradley J. P. (1980) [11] subliniază că observația oferă date contextuale autentice, iar Banks J. A. (2019) consideră că analiza modului în care profesorii implementează conținuturile este esențială pentru a evalua congruența dintre curriculumul scris și cel predat [12].
6. *Fișele de monitorizare și grilele de evaluare.* Fișele de monitorizare sunt instrumente structurate ce permit înregistrarea sistematică a prezenței sau absenței unor elemente interculturale în curriculum. Grilele pot include indicatori privind finalitățile, conținuturile, metodele, strategiile de evaluare și resursele educaționale. Autorii Mcconachy, T., Golubeva, I. ș.a. (2022) recomandă grilele ca instrumente practice pentru evaluarea competențelor interculturale [13]. Ele oferă comparabilitate și pot fi utilizate în programe de monitorizare la nivel național. Mai mult, aceste instrumente facilitează procesul de identificare a lacunelor și a zonelor de progres, constituind o bază metodologică solidă pentru elaborarea de politici educaționale și pentru ajustarea programelor de formare, astfel încât integrarea dimensiunii interculturale în curriculum să fie una coerentă și sustenabilă.
7. *Analiza comparativă (benchmarking curricular).* Această procedură constă în compararea curriculumului național cu documente curriculare din alte țări sau cu recomandările internaționale (UNESCO, Consiliul Europei, Comisia Europeană). Se urmărește alinierea la standardele europene privind educația interculturală și cetățenia democratică. Analiza comparativă, potrivit **autoriilor** Bray M. & Thomas R. M. (1995) oferă un cadru valid pentru evaluarea curriculumului, prin evidențierea diferențelor și similarităților între

sisteme educaționale [14, p. 475]. În același timp, UNESCO (2017) recomandă *benchmarking-ul* ca instrument complementar, menit să sprijine integrarea dimensiunii interculturale în politicile educaționale, accentuând astfel necesitatea corelării evaluării curriculare cu standardele și practicile internaționale [15].

8. *Analiza portofoliilor și produselor activității elevilor.* Portofoliile și produsele elevilor (eseuri, proiecte, afișe, jurnale de reflecție) pot fi analizate pentru a observa modul în care curriculumul stimulează dezvoltarea competențelor interculturale. Darling-Hammond L. & Snyder J. (2000) subliniază că portofoliile sunt instrumente valoroase de evaluare autentică [16, p. 8]. Iar, Deardorff D. K. (2009) recomandă analiza produselor elevilor pentru a surprinde dezvoltarea dimensiunilor atitudinale și reflexive, evidențierea modului în care elevii internalizează valori precum respectul pentru diversitate, empatia și gândirea critică [17].

Astfel, monitorizarea curriculumului din perspectiva interculturalității trebuie să fie **complexă, mixtă și combinată**, integrând atât metode calitative, cât și metode cantitative. Literatura de specialitate confirmă că utilizarea exclusivă a unui singur instrument ar putea oferi o imagine parțială, în timp ce aplicarea conjugată a analizelor de conținut, chestionarelor, observațiilor și interviurilor permite o înțelegere profundă și validă.

Astfel, metodologia propusă are o dublă finalitate: pe de o parte, diagnosticarea nivelului actual de integrare a interculturalității în curriculum; pe de altă parte, formularea de recomandări pentru ameliorarea și adaptarea politicilor educaționale la standardele europene și internaționale privind educația interculturală. Prin urmare, monitorizarea devine nu doar un demers de verificare, ci și un instrument de transformare și inovare curriculară, menit să contribuie la formarea unor cetățeni activi, reflexivi și deschiși către diversitate.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În cadrul prezentei cercetări a fost utilizată ***metoda chestionării*** în scopul de a evalua percepțiile cadrelor didactice privind integrarea dimensiunii interculturale în curriculum și în practicile educaționale. Instrumentul elaborat a fost construit pe baza unor itemi de tip închis și

deschis, care vizează patru dimensiuni esențiale: finalitățile curriculare, conținuturile educaționale, strategiile didactice și strategiile de evaluare.

Chestionarul a fost aplicat unui *eșantion alcătuit din 37 de cadre didactice* din raionul Drochia, selectate din 22 instituții de învățământ preuniversitar. Alegerea eșantionului s-a realizat în funcție de disponibilitatea participanților de a participa la cercetare. Datele colectate au permis o analiză cantitativă, prin calcularea frecvențelor și procentajelor, precum și o analiză calitativă, axată pe interpretarea opiniilor și percepțiilor exprimate de respondenți.

În continuare, sunt prezentate rezultatele obținute pe fiecare dintre cele patru secțiuni evaluate:

1. *Finalitățile educaționale.* Analiza răspunsurilor la chestionar indică faptul că majoritatea cadrelor didactice percep finalitățile educaționale ca fiind orientate spre dezvoltarea competențelor interculturale. Astfel, 68% dintre respondenți au apreciat că obiectivele curriculare includ explicit dimensiuni interculturale, 19% au adoptat o poziție neutră, iar 13% consideră că aceste finalități nu evidențiază integrarea interculturalității. Acest lucru sugerează că, formal, curriculumul promovează valori precum respectul pentru diversitate, toleranța și înțelegerea diferitelor norme culturale, dar percepțiile divergente ale cadrelor didactice evidențiază necesitatea **unei clarificări conceptuale,** cu privire la integrarea și valorificarea dimensiunii interculturale în cadrul procesul educațional.
2. *Conținutul educațional* joacă un rol central în formarea competențelor interculturale. În acest sens, 55% dintre cadrele didactice consideră că informațiile predate reflectă diversitatea culturală**,** ilustrează diferite culturi, perspective culturale și valori interculturale; 25% au oferit răspuns neutru, iar 20% consideră că acestea nu reflectă suficient dimensiunea interculturală, argumentând că temele și exemplele sunt adesea monoculturale, lipsite de situații practice care să ilustreze diversitatea.
2. Analiza acestor date ne demonstrează că profesorii încearcă să conecteze conceptele teoretice cu exemple practice și situații reale, pentru a stimula gândirea critică și reflecția asupra diversității culturale. Totuși, integrarea interculturalității în conținutul

disciplinar rămâne parţială, iar eficienţa depinde de claritatea obiectivelor, de modul în care sunt selectate exemplele şi de competenţa cadrului didctic de a le aborda.

3. *Strategiile didactice* sunt esenţiale pentru transformarea conţinutului şi obiectivelor în experienţe de învăţare semnificative. Aproximativ 66% dintre cadrele didactice utilizează frecvent metode interactiv-participative, inclusiv discuţii, studii de caz, exemple practice, activităţi de grup şi proiecte educaţionale, care favorizează dialogul intercultural. Profesorii utilizează manuale, materiale digitale pentru a ilustra conceptele interculturale şi pentru a facilita înţelegerea diversităţii culturale. Cu toate acestea, 24% dintre au raportat o utilizare redusă sau deloc a acestor metode, explicând că aceasta se datorează lipsei formării specifice în domeniu, resurselor insuficiente sau constrângerilor legate de curriculum şi timp. Iar, 10% dintre respondenţi nu au oferit nici un răspuns.
4. Prin urmare, metodele activ-participative constituie un vector eficient pentru dezvoltarea competenţelor interculturale, stimularea empatiei şi a capacităţii de colaborare între elevi din medii culturale diverse. Aplicarea coerentă a acestor metode depinde totuşi de formarea şi experienţa cadrelor didactice pe dimensiunea educaţiei interculturale, precum şi de disponibilitatea resurselor didactice.
5. *Evaluarea* competenţelor interculturale rămâne însă o provocare. Doar 49% dintre cadrele didactice utilizează instrumente autentice de evaluare (portofolii, studii de caz, observaţii, jurnale reflexive, jocuri de rol, proiecte de grup), în timp ce 28% adoptă o poziţie neutră, iar 23% indică dificultăţi în aprecierea competenţelor atitudinale şi reflexive, cum ar fi toleranţa, empatia şi respectul pentru diferenţele culturale.

Instrumentele de evaluare sunt considerate *autentice,* atunci când surprind aplicarea competenţelor în contexte reale de viaţă şi facilitează observarea progresului elevilor în formarea competenţelor interculturale. Necesitatea unor criterii clare şi standardizate pentru evaluare devine evidentă, pentru a putea compara şi îmbunătăţi implementarea curriculumului intercultural.

În cadrul secţiunii dedicate ***observaţiilor şi sugestiilor***, cadrele didactice au putut evidenţia diverse dificultăţi întâmpinate în integrarea dimensiunii interculturale în procesul educaţional. Printre acestea, au fost menţionate lipsa unor materiale şi resurse didactice specifice, insuficienta pregătire metodologică pentru abordarea tematicilor interculturale, precum şi constrângerile de timp în cadrul orelor de curs. Totodată, au fost evidenţiate *provocări* în evaluarea competenţelor atitudinale şi reflexive, cum ar fi toleranţa, empatia şi respectul pentru diversitatea culturală, subliniind necesitatea dezvoltării unor instrumente de evaluare autentice şi contextualizate.

Referitor la *sugestiile* pentru optimizarea aplicării dimensiunii interculturale, cadrele didactice au propus elaborarea şi implementarea ghidurilor şi materialelor suport, organizarea programelor de formare continuă axate pe pedagogia interculturală, precum şi includerea explicită a obiectivelor interculturale în planificarea curriculară. În plus, s-a subliniat importanţa facilitării schimbului de bune practici între cadrele didactice, care să asigure o implementare coerentă şi sustenabilă a valorilor interculturale în activitatea didactică.

CONCLUZII

În **concluzie**, monitorizarea curriculumului şcolar din perspectiva interculturalităţii se conturează ca un instrument esenţial pentru promovarea unei educaţii incluzive, echitabile şi adaptate cerinţelor societăţii contemporane. Prin aplicarea unei metodologii sistematice, care combină metode calitative şi cantitative, se pot identifica atât lacunele din curriculum, cât şi bunele practici existente, facilitând astfel consolidarea dimensiunii interculturale. Rezultatele studiului evidenţiază necesitatea clarificării obiectivelor interculturale şi asigurării unui suport metodologic adecvat, care să permită cadrelor didactice implementarea coerentă a acestei dimensiuni în planificarea curriculară şi în practicile didactice. În ansamblu, un astfel de demers sprijină dezvoltarea unei pedagogii centrate pe diversitate, contribuind la formarea competenţelor interculturale ale elevilor şi la crearea unui mediu educaţional incluziv şi relevant.

REFERINȚEBIBLIOGRAFICE:

1. PRINT, M. *Curriculum development and design* (2nd ed.). Allen & Unwin, 1993. 260 p. ISBN 9781760636975
2. MARSH, C. J. *Key concepts for understanding curriculum* (4th ed.). Routledge, 2009. 224 p. ISBN 9780203870457 Available: https://doi.org/10.4324/9780203870457 [Accessed: 12.09.2025].
3. TYLER, R. W. *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago Press, 2013. 144 p.
4. ORNSTEIN, A. C., & HUNKINS, F. P. *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues*. Pearson, 2018. 384 p. ISBN 9780134058887
5. GUȚU, Vl. Conceptual framework of current school curriculum monitoring. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*, 2024, nr. 5(175), pp. 3-9. ISSN 1857-2103. Disponibil: https://doi.org/10.59295/sum5(175)2024_01 [Accessed: 11.09.2025].
6. GAY, G. *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice* (2nd ed.). Teachers College Press, 2010. 289 p. ISBN 9780807750780
7. COHEN, L., MANION, L., & MORRISON, K. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge, 2018. 916 p. ISBN 9781138209886
8. KRIPPENDORFF, K. *Content analysis: An introduction to its methodology* (2nd ed.). Sage Publications, 2004. ISBN 9781071878781 Available: https://doi.org/10.4135/9781071878781 [Accessed: 05.09.2025].
9. BENNETT, M. J. (1993). *Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity*. In R. M. Paige (Ed.), *Education for the intercultural experience*. Intercultural Press, 1993, p. 21-71
10. KVALE, S., & BRINKMANN, S. *InterViews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (3nd ed.). Sage Publications, 2014. 424 p. ISBN: 9781452275727
11. SPRADLEY, J. P. *Participant observation.* New York: Holt, Rinehart & Winston, 1980. 195 p.
12. BANKS, J. A. *An Introduction to Multicultural Education*. Pearson, 2019. ISBN 978-0-13-480036-3 Available: https://www.pearsonhighered.com/assets/preface/0/1/3/4/0134800362.pdf [Accessed: 03.09.2025].

13. MCCONACHY, T., GOLUBEVA, I. WAGNER, M. *Intercultural learning in language education and beyond: Evolving concepts, perspectives, and practices*. Routledge, 2021. 357 p. ISBN 978-1-80041-259-0
14. BRAY, M., & THOMAS, R. M. *Levels of comparison in educational studies: Different insights from different literatures and the value of multilevel analyses*. Harvard Educational Review, 1995, 65(3), p. 472–490.
15. UNESCO. *A guide for ensuring inclusion and equity in education*. Paris: UNESCO, 2017. 46 p. ISBN 978-92-3-100222-9 Available: https://doi.org/10.54675/MHHZ2237 [Accessed: 12.09.2025].
16. DARLING-HAMMOND, L., & SNYDER, J. *Authentic assessment of teaching in context.* Educational Leadership, 2000, 57(5), p. 5–11.
17. DEARDORFF, D. K. *The SAGE handbook of intercultural competence*. Sage Publications, 2009. 560 p. ISBN: 9781483342894

N.B.: Studiul a fost elaborat în cadrul Subprogramului de Stat *"Teoria și metodologia monitorizării și dezvoltării continue și ciclice a Curriculumului școlar"*, cifrul 01.14.01.